

El futur comença ara David Crystal

President del Comitè Científic Internacional de Linguamón – Casa de les Llengües

Parlament presentat en ocasió de la constitució del Comitè Científic Internacional.
11 de juliol del 2006. Petit Palau. Palau de la Música Catalana, Barcelona

Ara és el moment idoni per a la creació d'una casa de les llengües. Fa una dècada hauria estat molt aviat, ja que els anys 90 van suposar un període de confusió lingüística i es feia difícil veure què estava passant amb el llenguatge en general i amb les llengües en particular. Avui, la situació està lleugerament més tranquil·la, les tendències comencen a veure's més clarament, s'han formulat plans d'actuació i podem començar a planificar el futur. Allò que és obvi, però, és que ens trobem davant un període de transició entre dues eres lingüístiques. A la nova era, el llenguatge es mou en direccions totalment noves i tots nosaltres hem de saber gestionar el que està passant. Necessitem accés a la informació, necessitem oportunitats de debat, necessitem un centre de gravetat. I tot això ho poden proporcionar les cases de les llengües.

El món necessita cases de les llengües per la mateixa raó que necessita exposicions de tota mena, des de les arts fins a la història natural, per tal de satisfer la curiositat insaciable de saber qui som – com a membres de la raça humana – d'on venim i cap a on anem. Tot això, per tal de demostrar que, com a individus i com a comunitats, podem deixar la nostra empremta a la vida en aquest planeta.

A una gran ciutat, esperem trobar un museu, una galeria o qualsevol altre centre que ens informi sobre els principals camps de coneixement i de creativitat, que ens mostri quines coses han fet altres generacions anteriors a les nostres, que ens suggereixi noves línies directrius per poder avançar. La majoria d'aquests camps de coneixement gaudeixen actualment d'aquestes exposicions. Per una o altra raó, però, el llenguatge ha estat greument desatès. Però només fins ara. Tinc l'esperança que el que Barcelona fa avui, altres ciutats d'arreu del món ho faran demà. Penso, a més, que n'hi ha senyals en aquest sentit.

Les cases de les llengües són de gran importància. Hi ha un gran interès de base. Hi ha una vertadera fascinació sobre el llenguatge arrelada a cadascun de nosaltres. Restem intrigats pels noms dels llocs i de la gent. Pensem i repensem el nom que posarem al nostre infant. Tenim una gran preocupació pels canvis que hi ha actualment entorn al llenguatge que ens envolta. Restem bocabadats en veure com els infants aprenen a parlar, sovint més d'una llengua alhora. Trobem graciosos els diferents accents i dialectes d'una regió. Restem encuriósits sobre l'etimologia de les paraules. Tothom té aquests interessos perquè tothom parla, tothom escriu o, en el cas de les persones sordes, tothom es comunica mitjançant signes. La gent vol compartir llurs interessos. L'altre dia, vaig rebre una carta d'un bell home al nord d'Anglaterra que havia estat recollint paraules d'un dialecte local durant uns quants anys. En tenia uns quants centenars, moltes de les quals –em va dir– no havien estat enregistrades als diccionaris. Què en podria fer, d'això? On podria arxivar-les perquè d'altra gent pogués conèixer-les? Si hi hagués una casa de les llengües a Gran Bretanya, hauria pogut donar-li una resposta.

Això és el que fa una casa de les llengües. Proporciona un espai, un centre de gravetat, un mode de dirigir l'energia lingüística que rau a dins nostre. Un lloc a on adreçar-nos quan volem una resposta o pensem que podem donar-ne una. Actualment, a causa del que ha tingut lloc durant els anys 90, estem envoltats de noves i intrigants preguntes lingüístiques.

He dit abans que l'era dels 90 ha estat un període de confusió lingüística. Sent més acurats, diria que ha estat un període de revolució lingüística. I no crec que això sigui una afirmació massa forta. Una “revolució” és una combinació d'esdeveniments que produeix un canvi radical en la consciència o en el comportament durant un període de temps relativament curt. I això és el que va tenir lloc durant la dècada dels 90. Per la seva pròpia natura, les revolucions no acostumen a produir-se sovint, i això és també aplicable a les llengües. No acostuma a ser normal trobar canvis amb unes implicacions tan grans que afectin a grups de llengües, ni tampoc és normal trobar canvis tan globals que puguin afectar a totes les llengües.

Allò que fa de la segona meitat del segle XX, però sobretot dels anys 90, un període crucial en la història del llenguatge és el fet de poder trobar tot un seguit de grans tendències, cadascuna amb implicacions globals, la suma de les quals ha alterat totalment l'ecologia mundial de les llengües. En primer lloc, hi ha hagut l'arribada de la primera llengua global de la història: l'anglès. En segon

lloc, hi ha hagut la conscienciació del fet que un gran nombre de llengües estan en vies de desaparició, la qual cosa ha suposat un sentiment de crisi i un naixement de noves iniciatives a favor de llur preservació i regeneració. I en tercer lloc, hi ha hagut l'arribada de la tecnologia d'Internet, que ha complementat el llenguatge parlat i escrit a través d'un nou mitjà lingüístic de comunicació i ha afegit una altra dimensió de varietat a la nostra experiència lingüística. Ara faré una breu repassada per totes tres tendències.

Per què hi ha avui una llengua global? La raó principal cal buscar-la en l'augment del nombre de països que volen comunicar-se entre ells per raons polítiques, econòmiques o culturals. El nombre d'estats pertanyents al principal fòrum polític, les Nacions Unides, va créixer durant la segona meitat del segle XX, passant dels 50 als 191 membres actuals. Aquest augment ha estat també present a molts d'altres organismes internacionals. Una altra de les tendències globals és l'ús de l'anglès en diferents àmbits de coneixement com ara el transport aeri, la publicitat, la ciència, la tecnologia i als mitjans de comunicació. A hores d'ara, és possible afirmar sense cap mena de dubte que tota tendència cultural al segle XX ha estat iniciada o ha estat facilitada (com és el cas del cinema) per un país anglòfon. El resultat ha estat una propagació de l'anglès a escala mundial que, tot i haver estat sovint exagerada, no té precedents. Segons les estadístiques, al voltant d'un terç de la població mundial, és a dir 2.000 milions de persones, fan servir l'anglès d'alguna manera. Aquesta xifra considerable no correspon als parlants d'anglès com a llengua materna, que només fan al voltant de 400 milions, sinó a aquells parlants d'anglès com a segona o com a llengua estrangera, que superen els nadius en un ràtio de 4 a 1.

Com que mai cap llengua ha estat parlada per tanta gent i a tants indrets alhora, és difícil preveure les conseqüències de tenir una llengua global. Hi haurà efectes tant interns com externs. Hem començat ja a veure noves varietats de la llengua arreu del món, ja que algunes comunitats han adoptat l'anglès com a *lingua franca* i l'adapten de seguida per satisfer llurs necessitats. Cal mencionar els nombrosos *-ishes* [tipus d'anglès] que han sorgit en dècades recents com ara *Singlish* (l'anglès parlat a Singapur), *Japlish* (barreja de japonès i anglès), *Chinglish* (barreja de xinès i anglès) o *Spanlish* (barreja d'espanyol i anglès). L'estructura d'aquests parlars és ben diferent a la de l'anglès estàndard i en alguns casos difereixen tant (i són tan intel·ligibles en referència a l'anglès estàndard) que hauríem de reconèixer, fins i tot, que poden ser llengües diferents. És ben evident que els diferents dialectes de l'anglès s'han desenvolupat i s'han escampat

pel continent americà, l'australià, l'asiàtic i l'africà i el resultat ha estat el naixement de vocabularis i de pronúncies noves. No obstant això, els canvis introduïts a aquests tipus d'anglès són mínims comparats amb els canvis que es duen a terme actualment. Canvis que, segons diuen, estan fent que l'anglès es desenvolupi a un nivell comparable al naixement de les llengües romàniques derivades del llatí fa ara un mil·lenni. Avui, amb el centre de gravetat al bell mig dels parlants no nadius de l'anglès, el futur de la llengua esdevé més impredecible que mai des de l'època del Renaixement.

L'anglès és la primera llengua global i, evidentment, no serà l'última. Una llengua esdevé internacional o global quan la gent que la parla té poder. És possible (i alguns futuròlegs diuen que molt probable), per tant, que un dia el poder deixi de ser a les nacions anglòfones i passi a mans d'altres, la qual cosa portaria també un canvi lingüístic. Dir si aquestes llengües seran l'espanyol, el xinès o l'àrab –per fornir només tres exemples– suposa anar més enllà de qüestions lingüístiques. La llengua que ho serà en el futur estarà subjecta als mateixos canvis i pressions que actualment afecten a la llengua anglesa. És per això que necessitem observar amb cura què passa amb l'anglès. Una casa de les llengües pot dur a terme aquesta tasca.

Les principals conseqüències externes de tenir una llengua amb un estatus global estan lligades al segon component de la revolució dels anys 90, que es resumeix amb les paraules “la mort de les llengües”. Tot i que les llengües han nascut i han mort al llarg de la història, no ha estat fins a la segona meitat del segle XX, i concretament durant els anys 90, que hem estat testimonis de com llur perill d'extinció veia la llum pública. Una vegada més, podem resumir aquests fets donant unes xifres aproximades: de les aproximadament 6000 llengües del món, sembla probable que al voltant de la meitat desapareixeran al llarg d'aquest segle. Una mitjana, si fem comptes, d'una llengua cada quinze dies i un ritme de pèrdua lingüística molt més gran que mai abans en la història. Després de les publicacions de tot un seguit d'estudis a nivell mundial, la sensibilització dels professionals – desenvolupada durant els anys 90 – i del públic en general és encara minsa, molt lluny d'arribar a la conscienciació existent sobre la pèrdua biològica que associem als moviments mediambientals. La majoria de la gent ha de desenvolupar encara una consciència lingüística. Aquesta és una altra de les tasques que una casa de les llengües podria dur a terme. Malgrat això, la pèrdua lingüística mundial és tan catastròfica que la paraula “revolució” es fa curta quan l'apliquem a aquest context.

No és ara el moment d'entrar en aquesta qüestió o en què es podria fer per reduir l'impacte del problema. En vaig parlar a la conferència de Linguapax de Barcelona el 2004. No obstant això, penso que pot ajudar a explicar per què hi ha hagut un augment espectacular de l'interès públic per la diversitat lingüística durant la darrera dècada. La història global es repeteix en les històries de les llengües en perill, moltes de les quals són a Europa. El continent europeu compta sortosament amb dècades d'experiència en la gestió de llengües minoritàries, en estructures polítiques i administratives que canalitzen el coneixement, i tota un bagatge en la presa de decisions que ha donat resultats importants com ara recomanacions i garanties lingüístiques. Els moviments locals en suport del gal·lès, el gaèlic, el català, el romanx o moltes d'altres llengües han creat durant els anys 90 una dinàmica sense precedents, com ho demostren la Carta Europea de les Llengües Minoritàries o la Declaració Universal dels Drets Lingüístics de Barcelona. Organitzacions nacionals i internacionals que treballen per la supervivència de les llengües com ara la *UK Foundation for Endangered Languages* [Fundació Britànica per les Llengües en Perill] o la *International Clearing House* [Centre Internacional d'Informació] de la UNESCO a Tokio, que data del 1995. El moviment lingüístic és tan recent que encara no ha tingut el ressò públic que té el moviment verd. Malgrat això, no hi ha dubte de la gravetat de la situació, proporcionalment més alarmant que el perill de desaparició animal o vegetal. Ningú no ha predit mai que la meitat de les espècies mundials desapareixeran al llarg del segle vinent.

El lligam entre aquestes dues tendències revolucionàries ha de ser reconegut, tot i que no simplificat. L'impacte de les llengües dominants a les minories lingüístiques és una preocupació mundial i el rol de l'anglès hi té molt a veure. Val a dir, però, que totes les llengües majoritàries hi estan implicades: l'augment de l'anglès com a llengua global no és l'únic factor explicatiu de la desaparició de les llengües. Tot i que l'anglès ha estat clau en la desaparició de llengües a parts del món com ara a Austràlia i a Amèrica del Nord, no té molt a veure amb les pèrdues que han tingut lloc a Amèrica del Sud o a molts indrets d'Àsia, on llengües com ara l'espanyol, el portuguès, el rus, l'àrab i el xinès han substituït les llengües locals. Tampoc n'és el causant a l'Àfrica colonial, on les rivalitats ètniques i religioses han estat sovint el factor clau de la desaparició d'una llengua. La idea que vull expressar és la següent: hem de fer front als efectes de la globalització, que fan que forces culturals i de mercat sense precedents hagin sorgit i hagin capgirat poc a poc l'equilibri lingüístic, que ha passat a mans de les grans llengües.

Termes com ara “poble global”, que es van fer populars en anglès [*global village*] durant els anys 90, han estat consolidats gràcies a un tercer component de la meua revolució: l’arribada de l’Internet. Tot i que com a tecnologia ha estat present durant diverses dècades, pocs dels aquí presents hi haureu tingut accés fa només 10 anys. La majoria es va connectar en línia a través de la missatgeria electrònica i del xat durant els anys 90, sobretot durant la segona meitat. La Xarxa va néixer l’any 1991 i avui tenim un nou mitjà de comunicació a través de l’ordinador, sens dubte una revolució tecnològica i social, que suposa també una revolució lingüística. Aquest nou mitjà és ben sorprenent, no només perquè ens ha proporcionat nova terminologia sinó perquè ens ha fornint noves alternatives a la comunicació humana. No es tracta ni del parlar ni de l’escriptura en sentit tradicional. No s’assembla a la parla perquè no es basa en una comunicació directa amb la qual tenim converses cara a cara. No s’assembla, tampoc, a l’escriptura perquè és transitori, és a dir, les pàgines que apareixen a la pantalla poden canviar mentre les observem (a través d’animacions i de moviments de text) i poden ser actualitzades d’una manera que la llengua escrita, per la seva característica de permanència, no ho pot fer mai. Les converses de xat, a diferència de les parlades, ens permeten participar a moltes converses alhora. La Xarxa, a diferència de l’escriptura, ens permet canviar en només un *clic* d’una pàgina a una altra. En resum, Internet no és ni llengua parlada ni llengua escrita. Ha pres característiques d’una i de l’altra, s’ha traslladat a un mitjà electrònic i ha afegit noves característiques que no tenen cap de les dues. Tot això li confereix un caràcter revolucionari en la història de la comunicació humana.

Per a les llengües, sobretot per a les minoritàries i les amenaçades, l’efecte és, com a mínim, revolucionari. Internet va començar sent exclusivament en anglès en tenir el seu origen als EUA. Durant la meitat dels 90, però, la presència d’altres llengües començava a créixer. Les estadístiques més sovint emprades indiquen que a aquella època, al voltant del 20% d’Internet –fent referència sobretot a les pàgines web– eren en llengües diferents a l’anglès. L’any 2000, aquesta xifra augmentava al 30% i el 2003 anava més enllà del 50%. Aquest augment es fruit, sobretot, de la presència d’altres llengües grans com ara l’alemany o el japonès. Val a dir, però, que l’oportunitat que presenta la Xarxa per a les llengües minoritàries i les amenaçades no ha estat desaproveitada. El nombre de llengües presents actualment a Internet gira entorn a les 1500. Moltes només tenen un petit grapat de pàgines tot i que les llengües minoritàries amb més recursos estan representades per milers de pàgines. A més, l’arribada de la tecnologia del xat ha suposat el naixement de comunitats lingüístiques virtuals, en les quals gent que abans no podia emprar una llengua a causa de la

separació pot ara fer-ho i gaudir dels beneficis de la interacció. La comoditat, l'economia i l'abast del nou mitjà han estat una benedicció per a les comunitats lingüístiques que haurien tingut grans dificultats a ocupar un espai públic (a través de la televisió o de la premsa). És, doncs, aquesta disponibilitat immediata d'una tecnologia favorable a les llengües que ens forneix el tercer element a la meua dècada revolucionària. Hauria d'afegir, però, que el mitjà privilegia intrínsecament la diversitat a causa de la manca de propietat centralitzada. Malgrat l'augment de regles d'expressió, de presentació i de disseny, la impressió preponderant de la Xarxa és la seva varietat de llenguatge i d'estil. La Xarxa és un mirall dels nostres comportaments lingüístics on apareixen representats tots els aspectes d'expressions lingüístiques tradicionals, juntament amb d'altres estils nous.

Cadascuna de les tres tendències, és a dir el naixement d'una llengua global, el fenomen de la desaparició de llengües i l'arribada d'Internet, ha tingut conseqüències per als conceptes que tenim sobre diversitat lingüística. L'anglès global ha afegit una nova varietat a l'anglès estàndard i ha aportat una intel·ligibilitat internacional. A més, ha fomentat la promoció de varietats locals com a manera d'expressar una identitat regional, moltes de les quals evolucionaran amb el temps i esdevindran noves llengües. Internet ens ha fornint noves dimensions sobre la variació lingüística i estilística i noves maneres de tractar els usos lingüístics. Hi ha, fins i tot, un costat positiu quan parlem de les llengües en perill: la creixent desaparició lingüística ha fet que els parlants de llengües minoritàries creïn tot un seguit d'iniciatives arreu del món, entre les quals he de destacar la creació de l'Any Europeu de les Llengües 2001, nascuda amb l'objectiu d'influir l'opinió pública sobre el significat de la identitat lingüística i sobre com pot ser promoguda. Sabem que aquest tipus d'iniciatives estan tenint èxit i fins i tot veiem, irònicament, com augmenten les organitzacions dedicades a la protecció de l'anglès, com per exemple les que treballen a favor de l'anglès als Estats Units, l'objectiu de les quals és atorgar un estatut d'oficialitat a la llengua. És un símptoma ben notable que la llengua mundial més dominant es vegi amb la necessitat d'obtenir protecció oficial. El potencial perquè passin coses positives és, doncs, ben alt. No obstant això, com acostuma a passar amb totes les revolucions, són les persones les que n'han de treure profit. Una casa de les llengües ens pot ajudar a fer tot això.

El llenguatge és massa important per deixar-lo en mans dels professionals –i parlo com a lingüista professional–. És també massa complicat per deixar-lo en mans d'amateurs –i parlo ara com a persona que necessita sovint del coneixement dels altres per donar resposta a qüestions

lingüístiques—. La majoria del temps, tots nosaltres som amateurs. El que fa una casa de les llengües és proporcionar un centre comú on el professional i l'amateur es trobin. Ofereix l'oportunitat d'establir lligams entre el coneixement acadèmic i el coneixement d'usuari. Els problemes lingüístics són tan grans i desconeguts –i sovint tan cars de solucionar– que només amb esforç conjunt podrem resoldre'ls.

L'abast i el desconeixement del qual parlo prové directament del panorama revolucionari mencionat anteriorment. La pròpia natura de les revolucions fa que la gent tingui necessitat de nous paradigmes. Actualment estem davant una revolució lingüística en la qual els antics models estan essent substituïts per d'altres nous. Ens trobem inevitablement davant un període de gran incertesa. Es desconeix quin és el rol d'una autèntica *lingua franca* global perquè mai fins ara n'hi havia hagut cap. Hi ha una preocupació per la influència de l'anglès en les altres llengües. Som testimonis de la pèrdua de llengües arreu del món i no sabem què fer. Ens trobem davant tecnologies noves i desconegudes i no sabem com fer-ne ús. Els professors, protagonistes essencials del treball lingüístic, se'n lamenten. Una observació típica entre aquells dedicats a l'ensenyament de l'anglès és la següent: “abans, hi havia l'anglès britànic i l'anglès nord-americà. Era clar. Ara, amb l'australià, l'indià, el sud-africà, etc. no sé on em trobo”. I no són només els professors qui han de fer front a les incerteses d'un món lingüístic que canvia tan ràpidament.

Fins i tot les nocions lingüístiques més establertes, com ara la distinció fonamental entre “nadius” i “no nadius”, o entre “primera llengua”, “segona llengua” o “llengua estrangera” han de ser revisades. Posem un exemple d'aquesta darrera: avui hi ha infants arreu del món que aprenen una llengua dels pares de diferents orígens, per als quals l'anglès esdevé una *lingua franca* bàsica. És a dir, els infants aprendran “l'anglès com a llengua estrangera” però com a llengua materna. I els professionals de la llengua poden no estar preparats per donar compte d'aquestes noves realitats. Allò que els professionals han de percebre és la necessitat cada vegada més gran d'adoptar una nova manera de pensar. Per exemple, sorprèn que el concepte de monolingüisme continuï sent la norma (sobretot als estats que tenen un passat colonial recent). Entre els polítics i els dirigents hi ha una tendència natural a cercar solucions simples i clares, amb fórmules com per exemple “quantas llengües s'han d'ensenyar i aprendre en un determinat país”. Malgrat això, les fórmules L1 + 1, L1 + 2 tenen poc a veure amb la realitat, on la gent empra tantes llengües com necessita per a la comunicació a diferents nivells.

Per tal de fer front a les revolucions, necessitem una estratègia suficientment flexible que integri els diferents nivells i els diferents tipus d'usuaris lingüístics. L'eix central ha de romandre a les "famílies comunes" i als infants a la llar, ja que és aquí on la llengua s'aprèn més sòlidament. Les llars, però, han de ser tractades en el context de les comunitats (reals o virtuals) per evitar l'aïllacionisme. Les iniciatives de les comunitats locals tenen, doncs, un rol important. És aquest focus local que proporciona un medi d'integració de les diferents perspectives emprades en la planificació lingüística. Fa temps, en una xerrada aquí a Barcelona vaig parlar del rol de la cultura i les arts com a manera d'atreure l'atenció pública en qüestions lingüístiques, especialment pel que fa a les llengües minoritàries. Vaig exposar també la importància de fer revifar el potencial d'Internet. La llar és l'únic lloc on tots dos factors estan presents diàriament. L'apreciació de les arts comença a casa, des de les expressions més simples de decoració a d'altres expressions més avançades de música, pintures, narració de contes i films. La tecnologia d'Internet està cada vegada més present a les llars i creixerà més encara gràcies a la comunicació de banda ampla. És, doncs, a la llar i a la comunitat local on els efectes de la revolució lingüística seran més notables. Tradicionalment s'ha fet èmfasi al sistema educatiu i és, per tant, en aquest context d'aprenentatge on s'han de replantejar molts i molts canvis.

Aquest replantejament ha començat ja. No obstant això, la professionalitat necessària per desenvolupar els canvis encara no està en marxa. Repetiré el meu argument sobre el rol de la cultura i les arts en relació amb el multilingüisme, les llengües minoritàries i d'altres àrees de les identitats lingüístiques en canvi constant. La meva premissa és la següent: a un país, la gent no canvia de pensament ni desenvolupa actituds positives sobre les llengües en perill, per exemple, només proporcionat informació. Hem de tocar emocions i la cultura i les arts són la manera principal de fer això. Val a dir que encara hi ha pocs poemes, obres de teatre, novel·les i d'altres gèneres en què els conceptes d'identitat i de pèrdua lingüística siguin el tema principal. La música, la pintura, l'escultura, la dansa i tota altra expressió artística haurien de ser preses en consideració. No conec, però, cap òpera, ballet, composició de jazz o cançons modernes el tema de les quals sigui la pèrdua lingüística. Tampoc no hi ha res en el camp de les arts visuals. No conec tampoc cap quadre.

He trobat, però, una escultura –una obra exposada a Nova York i a Londres a finals dels 90. Hi ha una història, possiblement apòcrifa, d'un esdeveniment que tingué lloc quan l'explorador Alexander von Humboldt cercava la font de l'Orinoco, a l'Amèrica del Sud, el 1801. Es va topar amb uns indis Carib qui recentment havien exterminat una tribu veïna (possiblement del grup maipure) i va capturar alguns dels lloros domesticats. Els lloros pronunciaven encara paraules de la llengua ara extingida i, segons diu la història, van Humboldt va ser capaç de transcriure'n algunes. Després d'assabentar-se de la història, Rachel Berwick, professora d'escultura de la *Yale University*, va veure moltes possibilitats i va construir una obra d'art basada en la història: va dissenyar un espai especial amb dos lloros de l'Amazònia que havien estat ensenyats a dir algunes paraules en maipure. Això va esdevenir una exposició a diversos indrets. Tothom diu que la idea va captar l'atenció perfectament. Si l'escultura pot, per què no pas la música? Per què no hi ha cap simfonia per a les llengües en vies de desaparició? Hi ha hagut mai cap concert en suport a les llengües? Seria gratificat veure algunes d'aquestes iniciatives en properes dècades del nou mil·lenni. Una tasca com aquesta ha de ser planificada i una casa de les llengües pot ajudar a sensibilitzar la gent com molt pocs altres organismes ho podrien fer. La diferència entre *casa* i *llar* és molt petita.

L'art és, sens dubte, una important manera de fer créixer l'autoestima lingüística a través de la promoció de contes, grups dramàtics, lectures de poesia, concursos de dialèctica, gales musicals i trobades culturals com ara la tradició de l'*eisteddfod* [esdeveniment artístic i cultural] a Gal·les. Una gran tradició literària pot ser font de gran prestigi per la llengua, i no només a les comunitats indígenes sinó també a la societat en general. Fins i tots en aquelles expressions artístiques on no hi ha elements lingüístics com ara la dansa, la llengua pot treure profit de la seva popularitat. Fins ara, no hi ha hagut cap dansa que no hagi estat batejada amb algun nom o alguna interpretació, i és aquí on la llengua pren importància. Quan parlem de la cultura i les arts, però, incloure tots els sectors de la societat esdevé crucial. En una situació de llengües amenaçades, no hi ha cap lloc per a l'elitisme o l'anti-elitisme. Hi ha d'haver inclusió, simplement perquè no tots els membres de la comunitat en perill pensarà d'igual manera.

Una vegada més, el factor de l'edat esdevé una dimensió crítica. Els tipus d'activitats promogudes als festivals culturals establerts poden semblar antiquats o provincials per al jovent. Igualment, les activitats que interessin al jovent poden ser considerades de poca qualitat. Sense tolerància i interès

mutu, una comunitat pot veure's abocada al conflicte intern i aquelles energies que haurien d'anar en la mateixa direcció poden arribar a dissipar-se. Una casa de les llengües tindrà èxit si és capaç d'atreure gent de totes les edats, en un ambient de respecte mutu.

Les tres línies principals de la revolució lingüística, que tenen a veure amb la globalització, l'extinció i la tecnologia, són ben conegudes al continent europeu, com es va demostrar durant l'Any Europeu de les Llengües, l'objectiu del qual va ser la conscienciació de l'opinió pública sobre la situació, la reducció del desinterès i l'apatia per les llengües i la promoció de noves iniciatives destinades a celebrar la diversitat lingüística a través de tot tipus d'expressions. En una publicació anterior, vaig establir una llista amb 10 iniciatives i seria bo de recordar-les aquí, ja que poden ser de gran rellevància per a tantes llengües, com ara el català o el suec, que no són ni dominants ni estan en greu perill d'extinció. M'agradaria anomenar-les "els 10 manaments" però aquest concepte ja ha estat apropiat. A més, tot i tenir barba, trobo que no tinc el poder per manar a ningú. Anomenem-les, doncs, les 10 recomanacions. O si voleu, i fent servir termes de la nostra reunió d'avui, 10 temes que podrien exposar-ne en una casa de les llengües.

- I. La prioritat principal ha de ser una major preocupació per les llengües amenaçades. Això es pot fer de diverses maneres, a banda de la tasca de documentació lingüística: suport polític, assistència a les comunitats i recaptació de fons. Tots els parlants, sobretot aquells les llengües dels quals no són (actualment) en perill, haurien de pensar-hi i fer alguna cosa.
- II. Just després hi apareix la preocupació per les llengües minoritàries, encara que no estiguin amenaçades en un sentit global. Totes les llengües són l'expressió de la identitat de la gent que les parla. A més, per a aquells que tenen el sentiment de ser una petita part d'una gran comunitat, el rol de la llengua esdevé essencial. Volen que la cultura dominant tracti la seva llengua amb respecte. Volen oportunitats (que sovint vol dir finançament) per fer servir la llengua en àmbits públics i que sigui valorada. No seria, intel·lectualment parlant, molt honest alegrar-se dels èxits de la llengua pròpia mentre neguem les mateixes oportunitats a d'altres.
- III. Cal que hi hagi una major preocupació pel dialectes i accents de les llengües. Ara parlo de la voluntat d'acceptar totes les varietats d'una llengua, les que es parlen a una i altra banda del país. Això no vol dir que ens hagin d'agradar totes les varietats, de la

mateixa manera que no ens agrada tota la música o tota la literatura. No podem anar, com alguns han fet, titllant alguns dialectes (sovint urbans) de lletjos, durs, descuats o, fins i tot, titllant els parlants de poc intel·ligents o delinqüents. Fa temps, el lema de l'època purista i prescriptivista era "vigilància contínua", que poc a poc va perdre el seu atractiu a finals del segle XX. El lema que el nou segle hauria d'adoptar és "tolerància contínua".

- IV. Cal que hi hagi una major preocupació pel ventall expressiu del llenguatge. Això vol dir valorar totes les varietats i estils lingüístics d'una llengua, siguin parlats o escrits, formals o informals, regionals o socials, domèstics o professionals. Això vol dir treballar per l'establiment d'unes normes d'excel·lència i reconèixer, al mateix temps, que la llengua engloba moltes necessitats i activitats. Una de les funcions de la llengua és l'expressió de la identitat; una altra la intel·ligibilitat mútua. Això vol dir que la llengua ha de ser clara, que ha d'evitar ambigüitats i que les subtiletes de l'expressió han de ser ben gestionades. Durant molt de temps, les escoles han treballat molt perquè els alumnes aprenguin una llengua estàndard i s'ha treballat en els sons, la gramàtica i en el vocabulari per tal de facilitar la integració nacional (i actualment també internacional). En el passat, tot això era vist com una substitució dels dialectes locals. Avui, veiem el valor que hi ha a totes dues.
- V. Els nostres pensaments i habilitats han d'esdevenir més multilingües. Encara hi ha moltes cultures de temperament monolingüe. Aquestes són, paradoxalment, les que tenen més desavantatges. Tot i ser dominants culturalment, producte de llur passat, han perdut molt des del punt de vista intel·lectual en no haver fet de l'aprenentatge d'una segona llengua un element de creixement. Recordem ara les paraules de l'assagista americà Ralph Waldo Emerson: "un home serà més home quant més llengües parli, més amics, més habilitats i més oficis tingui". O també una dona. I hem començat a adonar-nos que els beneficis poden ser també econòmics i personals.
- VI. Hem d'acceptar els canvis que es produeixen a les llengües. Això vol dir que hem de deixar de considerar-los negatius, deixar de queixar-nos a la premsa, al President, o a qualsevol persona que ens pugui fer cas. En el món de les llengües, aquesta queixa és una de les causes més perdudes que podem trobar. El canvi lingüístic és inevitable, continuat, universal i multidireccional. Les llengües ni milloren ni empitjoren quan canvien. Simplement, canvien.

- VII. Hem de posar més atenció amb aquells que tenen dificultats a aprendre la llengua materna, sigui per raons mèdiques, psicològiques o d'altres causes. Es calcula que al voltant del 10% de la població infantil té problemes d'oïda, de parla, de lectura o d'escriptura. Sordesa, disfunció palatal, dislèxia o retard de la parla són algunes de les condicions que formen un altre quadre de professionals de la llengua, la parla com ara els professionals de la logopèdia i de l'ortofonia. Aquest és un món amb una gran manca de finançament.
- VIII. Cal que hi hagi una major preocupació per aquells que han perdut la capacitat d'emprar la llengua materna i que abans parlaven amb fluïdesa. Això és una patologia lingüística però ara em refereixo a les possibles conseqüències que pot tenir, com ara atacs o crisis cerebrals entre la població adulta. L'afàsia n'és un dels síndromes més coneguts.
- IX. Hem d'apropar els estudis de llengua i literatura. Molt sovint, les escoles, universitats i les institucions dedicades a l'ensenyament de llengües fan una gran diferència entre aquests dos camps. En una classe s'hi ensenya "llengua" i en l'altra "literatura". Ha arribat l'hora d'introduir més llengua a la classe de literatura i més exemples literaris a la classe de llengua. Tots dos camps tenen, al cap i a la fi, una bona base de creativitat. La creació de noves paraules i frases és la forma mitjançant la qual es desenvolupa i canvia la llengua mentre que la literatura tracta la creació de nous discursos.
- X. Finalment, hem de saber apreciar vertaderament el valor de la llengua per al desenvolupament humà i per la societat. Les llengües han de ser considerades i tractades com a tresors nacionals.

Hi ha, per tant, moltes coses a fer encara i trobo que la creació d'una Casa de les Llengües apareix en el moment ideal per mantenir l'impuls iniciat el 2001. L'Any Europeu de les Llengües va arribar en un moment crucial, després d'una dècada revolucionària i abans d'un segle de conseqüències imprevisibles. A molts de nosaltres ens va donar la motivació per començar un procés de reflexió i de noves idees. La Casa de les Llengües representa un dels primers fruits d'aquest nou clima i apunta cap al futur. Perquè el futur comença ara.